

Innst. 293 S

(2009–2010)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:82 S (2009–2010)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal om statsråders bruk av embetsverk på politiske arrangementer i og utenfor valgkamp

Til Stortinget

Sammendrag

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide retningslinjer for statsrådenes bruk av embetsverket på reiser og møter med partipolitisk preg.»

Forslagsstillerne viser til at det er en rekke eksempler på at statsråder bruker embetsverket som en del av egen valgkampvirksomhet, noen ganger helt uten å unndra seg fra det, andre ganger ved å forsøke å kombinere ulike typer arrangementer. Forslagsstillerne er bekymret over at utviklingen ser ut til å gå i retning av at embetsverket i større grad brukes på en måte som kan sette dets integritet i fare og svekke embetsverkets nøytralitet.

Forslagsstillerne tilskrev Statsministerens kontor for å få en oversikt over hvor utstrakt bruken av embetsverket i valgkampen var. Statsministerens svar bærer preg av at det ikke foreligger noen klar avgrensning som er felles for departementene, ut over det som fremkommer i vurderingene gjengitt i St.meld. nr. 11(2000–2001) pkt 2.3.

Etter forslagsstillernes mening gir ikke St.meld. nr. 11 (2000–2001) noen klare retningslinjer for bruken av embetsverket i valgkamp.

Forslagsstillerne mener det er nødvendig å sikre en mer ensartet bruk av embetsverket i de ulike departement ved reiser og møter som har partipolitisk preg. Forslagsstillerne mener Stortinget kan be regjeringen utarbeide slike retningslinjer uten hinder av Grunnloven § 12 tredje ledd.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Lise Christoffersen, Håkon Haugli, Hilde Magnusson Lydvo, Ingall Olsen og Eirik Sivertsen, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Gjermund Hagesæter og Åge Starheim, fra Høyre, Trond Helleland og Michael Tetzschner, fra Sosialistisk Venstreparti, lederen Heikki Holmås, fra Senterpartiet, Ola Borten Moe, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, viser til representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal om statsråders bruk av embetsverk på politiske arrangementer i og utenfor valgkamp. Komiteen viser til brev til komiteen fra statsråd Rigmor Aasrud av 30. april 2010, hvor statsråden svarer at:

«Det er derfor, etter mitt skjønn, ingen ting i veien for at embetsverket følger statsråden på reiser som omfatter politiske arrangementer. Det må være opp til den enkelte statsråd å utvise skjønn når det gjelder hvilke oppgaver statsråden krever bistand til, men her må også embetsverket kjenne sin rolle. Jeg ser ikke behov for å lage egne retningslinjer for statsrådenes bruk av embetsverket på reiser og møter med partipolitisk preg.»

Komiteen viser også til svar fra statsminister Jens Stoltenberg til stortingsrepresentant Per Kristian Foss, skriftlig spørsmål 15:156 (2009–2010), om samme problemstilling. Her svarer statsministeren:

«Det vil variere i hvilken grad statsrådene har behov for bistand fra embetsverket i forbindelse med deres reiser til og tilstedeværelse på valgkampprogrammer. Departementene har ulike behov for å kunne være i løpende kontakt med statsråden når denne er på reiser. Tilsvarende vil behovet for bistand til pressehåndtering kunne være avhengig av de til enhver tid pågående mediasaker som gjelder statsrådets ansvarsområde. Det vil derfor være opp til hver enkelt statsråd å utvise et skjønn når det gjelder hvilken bistand vedkommende i slike situasjoner har behov for. På den ene side må statsråden ivareta sin oppgave som departementssjef også i perioder hvor det pågår valgkamp, men på den annen side må statsråden sørge for å ikke misbruke embetsverket i en partipolitisk sammenheng.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at spørsmålet om ulike sider ved statsrådenes bruk av embetsverket er drøftet bredt i St.meld. nr. 11 (2000–2001). Utgangspunktet er helt klart: Embetsverket skal bistå statsrådene som departementssjefer. Det ligger utenfor embetsverkets ansvar og oppgaver å bistå statsrådene i deres egenskap av å være partipolitikere. Dette prinsippet er slått fast i «Etliske retningslinjer for statstjenesten». Flertallet har merket seg at statsråd Rigmor Aasrud i sitt brev av 30. april 2010 slår fast at hun vil vurdere å presisere dette skillet tydeligere i forbindelse med at retningslinjene nå er under revisjon.

Flertallet vil understreke at en statsråd også er sjef for sitt departement når vedkommende er på reise eller deltar på politiske arrangementer. Også i slike situasjoner vil det være behov for bistand fra embetsverket til oppgaver som håndteres av statsråden som departementssjef. Behovet for bistand til pressehåndtering vil avhenge av den interessen det til enhver tid er for departementets arbeidsfelt. Det vil derfor være opp til den enkelte statsråd å utvise skjønn når det gjelder den bistand vedkommende har behov for. Etter flertallets syn er praksisen på dette området et uttrykk for at det utvises godt skjønn og ryddighet både fra den politiske ledelsens og embetsverkets side.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener statsrådene må utvise aktsomhet når det gjelder å medbringe embetsverket, spesielt i en valgkampsituasjon. Det har vært en formidabel

økning i antall kommunikasjonsrådgivere som arbeider for departementene. I juni 2005 hadde man ansatt 99,9 kommunikasjonsrådgivere, i juni 2009 var dette tallet økt til 134,2. Dette er en økning på 34 prosent. Det er med andre ord snart flere kommunikasjonsrådgivere i departementene enn det er stortingsrepresentanter. Disse medlemmer registrerer denne utviklingen, og vil peke på at denne økningen medfører en ekstra kostnad på 16 mill. kroner.

Disse medlemmer mener det er avgjørende at det er åpenhet og innsyn i hvem statsrådene medbringer på ulike reiser og hva formålet med reisene er, slik at opinionen kan danne seg et bilde av om formålet med reisevirksomheten er i tråd med de krav statsministeren setter til skjønnsutøvelse.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, går inn for at representantforslaget vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er av stor betydning at embetsverkets samkvem i politisk ledelse i sine fagdepartementer avgrenses tydeligere enn det som i dag er tilfellet, særlig når det gjelder deltakelse i valgkamper og partipolitiske arrangementer. Disse medlemmer peker på at den anselige økningen i antallet politiske medarbeidere inklusive kommunikasjonsmedarbeidere muliggjør en slik avgrensning, og fremtvinger klarere skillelinjer mellom politisk ledelse og embetsverk. Disse medlemmer anser ikke en slik avgrensning som problematisk. Embetsverkets rolle som et partipolitisk nøytralt redskap for enhver politisk ledelse er en forutsetning for en tillitvekkende transparens og åpenhet som reduserer avstanden mellom politiske makthavere og befolkningen.

Disse medlemmer viser utover dette til argumentasjonen i representantforslaget og tillater seg derfor å fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide retningslinjer for statsrådenes bruk av embetsverket på reiser og møter med partipolitisk preg.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Stortinget ber regjeringen utarbeide retningslinjer for statsrådenes bruk av embetsverket på reiser og møter med partipolitisk preg.

Komiteens tilråding

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:82 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal om statsråders bruk av embetsverk på politiske arrangementer i og utenfor valgkamp – vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 1. juni 2010

Trond Helleland

ordfører

Heikki Holmås

leder

Vedlegg

Brev fra Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet v/statsråden til kommunal- og forvaltningskomiteen, datert 27. april 2010

Dokument nr. 8:82 S (2009–2010) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal om statsråders bruk av embetsverk på politiske arrangementer i og utenfor valgkamp

Jeg viser til brev fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal av 25.03 2010 om statsråders bruk av embetsverk på politiske arrangementer i og utenfor valgkamp. Jeg viser også til at statsministeren, i brev til Stortingets presidentskap 16. november 2010 besvarte spørsmål til skriftlig besvarelse fra representanten Per Kristian Foss som gjaldt embetsverkets deltakelse på reiser i valgkampen.

Representantene ber regjeringen utarbeide retningslinjer for statsrådenes bruk av embetsverk på reiser og møter med partipolitisk preg, og viser til at det ikke synes å foreligge noen klare regler ut over de vurderinger som er gjengitt i St.meld. Nr 11 (2000–2001) pkt. 2.3.

Spørsmålet om statsrådenes bruk av embetsverket er tatt opp i bredt format i ovennevnte stortingsmelding, hvor ulike sider ved disse problemstillingene drøftes gjennom to kapitler. Utgangspunktet er helt klart; å bistå statsrådene i deres egenskaper som partipolitikere ligger utenfor embetsverkets ansvar og oppgaver. Dette prinsippet har også kommet til uttrykk i «Etske retningslinjer for statstjenesten» hvor det blant annet heter:

«Lydighetsplikten medfører ingen plikt for ansatte i sentraladministrasjonen til å utføre oppdrag som ligger utenfor det man vil anse som området for statsrådens embetsgjerning, som f.eks. å utarbeide valgkampmaterieell for den politiske ledelse, eller på

annen måte direkte bidra til partipolitisk virksomhet.»

Statsråden er ansvarlig for sitt departement også når vedkommende deltar i politiske arrangementer. Når statsrådene er på reise vil dette ofte forsterke presset på statsrådets tid, og statsrådene kan da ønske å utføre flere oppdrag, møter og lignende på samme reise. Det vil også kunne være pågående mediasaker eller saker som behandles i departementet som vil måtte håndteres av statsråden som departementssjef under reisen. Det kan derfor være behov for bistand fra embetsverket til å holde løpende kontakt med departementet eller til pressehåndtering. Når embetsverket er med på slike reiser krever dette at så vel den politiske ledelsen som embetsverket er ryddige i sine roller, slik at ikke embetsverket brukes i en partipolitisk sammenheng.

Det er derfor, etter mitt skjønn, ingen ting i veien for at embetsverket følger statsråden på reiser som omfatter politiske arrangementer. Det må være opp til den enkelte statsråd å utvise skjønn når det gjelder hvilke oppgaver statsråden krever bistand til, men her må også embetsverket kjenne sin rolle. Jeg ser ikke behov for å lage egne retningslinjer for statsrådenes bruk av embetsverket på reiser og møter med partipolitisk preg.

Som omtalt ovenfor har «Etske retningslinjer for statstjenesten» en omtale av skillet mellom statsrådens embetsgjerning og vedkommendes partipolitiske rolle. Jeg vil vurdere å presisere dette skillet noe tydeligere i forbindelse med at disse retningslinjene nå er under revisjon.